

Ne obrača svojega plajsča po vsakem vetru, in ne sega po novih rečeh, zato, ker so nove in še le prišle v šego; ne navezuje se pa tudi svojeglavno in terdovratno na staro. On dobro vé, da svet napreduje, skuša nove učila; kar je dobrega si ohrani; dobro vé, da podučevati se ne pravi, otrokom šolske reči po vnanjem vbijati v glavo, da mora tedaj tudi podučevanje, ki pripravlja človeka za življenje, tako se vrvnati, kakor čas tirja. Pri podučevanju pa se ravná po stanovitnem dnevnem redu, in po tem navodu, kakor si ga je načertal v začetku leta, dalje podučuje. Pri slehernem podučevanju dobro vé, kaj hoče in kako da hoče. Se ne prenagli, pa tudi ne zaostaja, novo staremu prilaga, in napreduje počasi in neprestano; tako da so otroci primorani k podučevanju, nazaj ne morejo, ter morajo iti naprej.

In kakor je podučevanje tako je tudi odgojevanje. Preden kaj zapové, premisli; kar pa izreče, pri tem pa ostane, in se kar za las ne odmakne. Dosledni učenik malo zapoveduje, pa to malo, kratko in določno; kar pa je enkrat zapovedano, zgoditi se mora. Njegova beseda je nepremakljiva postava, kakor govori, tako ravná; kar obljubi, spolnuje; kar tirja, zgoditi se mora. Vse, kar se v šoli zgodi, je vredjeno. On gleda, kako otroci v šolo dohajajo, kako odhajajo, kako hodijo v klopi in iz klopi; vsaka kapa, vsaki plajsč, vsaka pisna knjižica ima svoje odločeno mesto. Učenikovo oko gospodari po vsi šoli, po njegovem migljeji se ima vse ravnati, njegove naredbe so učencem neprestopljive meje, katerih se v nekterih dneh poprimejo, in tako pozneje mislijo, da drugače ne more biti. Učenik, ki je dosleden, plačuje in kaznuje po zasluženji in zadolženji, in v šoli ne gleda staršev, ampak otroke. On se pa tudi ne prenagli, razdražen ne kaznuje, graja in hvali v pravi meri, in ko se mu enkrat kri ohladi, reč preiskuje in razsojuje. Kar danes kaznuje, to tudi drugi dan, — in nadloge in druge uime ga ne prenaredé; brez strahu in graje stoji nepremakljiv, kakor hrast v silnem viharji.

Migljeji o „Drugem berilu“.

Zapisal J. Gros.

Vsaki oddelek v „Berilu“ zahteva, da ga učitelj živo razlaga, in ako učitelj umé, n. p. kako pesem po razmerni razlagi

otroku vtisniti v nežno serce, mu bode dostikrat taka pesmica še v poznejem življenji vedno nepozabljiva.

Ako je učitelj zmožen, da vsako berilo, tako rekoč, v se vzame, in da ga potem pred učenci zopet razprostira, kmali zapazi, kako živo se je vtisnila njegova razlaga učencem v serca. — Pravo otroško življenje je gledanje; otrok naj se navadi, da povsod okrog sebe dobiva lepo celoto in edinstvo, in da z novimi, ptujimi podobami bogatí svojo domišljijo, ter jo s prosto besedo zapisuje. Prenapeta domišljija pa naj se vendar ne goji; le resnica naj deli pravi, jasni zaumen.

Učitelj naj skerbi torej, da bodo njegovi učenci povsod v naravi, kakor tudi doma v hiši sedaj večji, sedaj manjši prostor v mislih omejali, ter si ga tako kot živo podobo za sklepe zedinovali. Naj jih spominja, da vsako, tudi naj manjšo stvar posebno na tanko pregledujejo, da vsako naj manjšo pičico na nji preiskujejo, in da si tako pridobujejo brez števila znamenj, ktere kažejo enake ali različne reči, in da te pridobljena znamenja in različnosti s prosto besedo zapisujejo.

Iz tega se jasno razvidi, kako potrebno je, da se učenci posebno v pismenih vajah urijo, kajti malo ali celó slabo se na to gleda. Jaz menim, da naj

1) učitelj učencem iz kakih drugih bukev prebere kako povest, in učenci naj potem kratko zapišejo, kar se je bralo;

2) učitelj naj učencem pové kako kratko pripovedko, in učenci naj jo potem razširijo;

3) učitelj naj učencem dá v nekoliko besedah tvarino kakega popisa prav v prosti in splošni osnovi in v lahkem načertu, in po tem načertu naj potem nalogo dalje izpeljujejo.

Do sedaj se je tu pa tam le bolj zahtevalo to, da je učenec na tanko vedil, kaj so narečja, kaj klicavke, pristavki, dostavki i. t. d., zmožen pa ni bil, da bi bil le spisal še tako lahek in prost spis, kajti v njegovi glavi so se le verstili slovnični izrazi, letos v tej, drugo leto v drugi obliki, — svojih misli, ki jih je dostikrat izverstne mislil, pa ni mogel v besede zmeniti in jih zapisati. In tega ni mogel storiti, ker ni bil tega navajen, in tudi od samih slovničnih izrazov ni vedil, ali bo to ali uno reč prav zapisal, ali ne. — Vendar s temi besedami slovnicí nikakor ne zapiram šolskih vrat; mislim le, da bi se berila mogle bolj djansko obdelovati, in da bi tako mladini

prinašali več koristi. — Živo se še spominjam učitelja, pri katerem smo vsako uro 8 — 10 „platelcev“ izbrali in v 4 — 6 tednih vse berilo prebrali; koliko koristi smo od tega imeli, vsak lahko spozná!

Ker se pa še dan danes v nekterih krajih dosti boljša ne godi, sem ravno sledeče berila nekoliko pretresel, da bi uni učitelji slabo pot popustili in se vernili na boljše.

Naj bolj pa me je pri teh spisih vodil namen, da bi izverstni in izurjeni učitelji tudi svoje mnenja in razlaganja zarad berila v „Tovarušu“ razodeli, in tako časoma razlagali več berilnih oddelkov.

To je težko, bi morda kdo mislil; takemu svetujem, da naj to le po malem poskuša, na primer:

Sprehod: spomladi, polleti, jeseni, po zimi; zjutraj, zvečer, po polji, po gojzdu, ob studencu, reki, v nedeljo, po nevihti, ozdravljenji, s starši, i. t. d.

Steza: po dolini, polji, ob reki; po gori k znamenju, k vasi i. t. d.

Znamenje: v gojzdu, na višavi, pod lipo, na pokopališču i. t. d.

Ljubi učitelj! če tako delaš, bodeš kmali zapazil, kako učenci veselo popisujejo.

Res je, da pri začetku bodo le kake dve, tri ali štiri verste spisali, toda to nič ne dě, sej se tudi počasi daleč pride.

Nihče pa naj ne misli, da bi to bile glavne vodila pri berilu; to so le priprosti migljeji, kateri naj slabše učitelje zavernejo na boljše pot, izurjene učitelje pa napeljejo, da o tej reči kaj bolj izvrstnega pišejo. —

Molitev.

(Str. 1.)

I.

Učitelj bere sam krepko, počasi in s pravim povdarkom učencem spis: „Molitev;“ ko zbere, naj ga v branji naj bolj izurjeni učenci posnemajo, in potem naj razlaga posamesne besede, n. p.

„Blagoslovi“ *) je pravilno za nepravilno „žegnaj“, „Oče večni“! — t. j. On, ki je od vekomaj, torej Bog; „delo“ je

*) Glej „Jezičnika“, ali pomenke v slovenskem pisanji, II. leto, str. 1 ali I. pomenek!

prinašali več koristi. — Živo se še spominjam učitelja, pri katerem smo vsako uro 8 — 10 „platelcev“ izbrali in v 4 — 6 tednih vse berilo prebrali; koliko koristi smo od tega imeli, vsak lahko spozná!

Ker se pa še dan danes v nekterih krajih dosti boljša ne godi, sem ravno sledeče berila nekoliko pretresel, da bi uni učitelji slabo pot popustili in se vernili na boljše.

Naj bolj pa me je pri teh spisih vodil namen, da bi izverstni in izurjeni učitelji tudi svoje mnenja in razlaganja zarad berila v „Tovarušu“ razodeli, in tako časoma razlagali več berilnih oddelkov.

To je težko, bi morda kdo mislil; takemu svetujem, da naj to le po malem poskuša, na primer:

Sprehod: spomladi, polleti, jeseni, po zimi; zjutraj, zvečer, po polji, po gojzdu, ob studencu, reki, v nedeljo, po nevihti, ozdravljenji, s starši, i. t. d.

Steza: po dolini, polji, ob reki; po gori k znamenju, k vasi i. t. d.

Znamenje: v gojzdu, na višavi, pod lipo, na pokopališču i. t. d.

Ljubi učitelj! če tako delaš, bodeš kmali zapazil, kako učenci veselo popisujejo.

Res je, da pri začetku bodo le kake dve, tri ali štiri verste spisali, toda to nič ne dě, sej se tudi počasi daleč pride.

Nihče pa naj ne misli, da bi to bile glavne vodila pri berilu; to so le priprosti migljeji, kateri naj slabše učitelje zavernejo na boljše pot, izurjene učitelje pa napeljejo, da o tej reči kaj bolj izvrstnega pišejo. —

Molitev.

(Str. 1.)

I.

Učitelj bere sam krepko, počasi in s pravim povdarkom učencem spis: „Molitev;“ ko zbere, naj ga v branji naj bolj izurjeni učenci posnemajo, in potem naj razlaga posamesne besede, n. p.

„Blagoslovi“ *) je pravilno za nepravilno „žegnaj“, „Oče večni“! — t. j. On, ki je od vekomaj, torej Bog; „delo“ je

*) Glej „Jezičnika“, ali pomenke v slovenskem pisanju, II. leto, str. 1 ali I. pomenek!

vsako početje telesnih ali duševnih moči zarad pričakovanega vspeha, tukaj je v zadnjem pomenu toliko, kakor delo mojega duha ali glave, torej uk; „svoje dni“ — ves čas svojega življenja; „v serce sadi“ — kakor umni kmet zernje sadi v zemljo, da bi doneslo obilni sad, enako je tukaj serčna želja izrečena, da bi mu Bog čednosti podaril; „rastem v dobrem“ — kakor je mlado drevo v rasti vedno močnejše, enako je tudi človek v dobrem, ako svoje dolžnosti do Boga in ljudi skerbno spolnuje.

V prvem odstavku je zaupljivo izrečena ponižna prošnja, v začetku drugega pa terdna obljuba; potem sledi zopet hrepeneča prošnja.

II.

Naloge za daljno izpeljavo.

a) Naj učenci letó pesem, kakor so si jo zapomnili (se vé da v prozi), zapišejo, n. p.:

Mladi učenec zaupljivo nebeškega Očeta prosi, naj mu njegov uk blagoslovi v božjo slavo in njegovo lastno srečo. Priporoča se mu za rast v čednostih in vedno brambo. Objubljuje, da bo priden učenec in pokoren otrok, da bo vedno živel v lepih čednostih in lepem zadržanji, in tako srečno prišel v svojo večno srečo — v nebesa.

b) Kako in s čim naj vsaki mladeneč šolski uk prične? n. p.: da prosi za blagoslov Boga, njega, daritelja vseh dobrot, da hoče vse, kar se je naučil, obračati le v njegovo slavo in svojo lastno korist, — da sklene, da bo rasel v lepem vedenji, v čednostih, da ga bodo tudi ljudje radi imeli i. t. d.

III.

„Molitev“ naj se učenci naučé na pamet.

„Božja volja“.

(Str. 1.)

I.

Ko učenci odmolijo šolsko molitev in se usedejo, naj učitelj reče: Danes, otroci, vam bom povedal lepo in mično povest od ubožca, vdanega v božjo voljo. Potem naj jim pripoveduje prav priprosto spis: „Božja volja“. Ko končá, naj vpraša, od katerih dveh oseb jim je pravil, — kaj je bolnega in ubožnega človeka zdravi in premožni sosed vprašal, — kaj mu je ubožec odgovoril i. t. d. Tako naj vpraša, sedaj enega, sedaj drugega učenca po celi povesti. Ko vso povest izpraša, naj on sam resno bere učencem povest, in potem naj kdo boljših učencev

to še enkrat bere. Tako si že marsikteri vso povest bolj ali manj zapomni, torej naj učitelj vpraša: Kdo mi more celo to povest brez bukev povedati?

II.

Slovnica.

Razlaga posamesnih besedi, n. p.: Kteri prilogi so nasproti prilogom: „božja“, „ubogi“, „bolni“, „dober“, „nadložen“ i. t. d. — Koliko je tu imen in ktere so. — „Volja“, „človek“, „sosed“, „ubožec“, „bolnik“ i. t. d. Ktere od teh so moškega, ženskega ali srednjega spola? Ktere so v ednini ali v edinem številu? Spremenite vse te v dvojino in množino! i. t. d. (Glej „Slov. nem. praktič. gramatiko“!)

III.

Naloge za daljno izpeljavo.

a) Kaj povikšuje težavo uboštva?

Ubogi nima časnega bogastva — si mora skerbljivo in težavno prisluževati vsakdanje hrane, — nima prijatlov — je zapuščen in dostikrat tudi zaničevan — posebno pa občuti grenkoto uboštva, ako je poprej živel v veliko boljših okoliscinah i. t. d.

b) Kam uboštvo dostikrat zapelje človeka?

da bogatina zavida — zoper Boga in njegove naredbe godernjá in mermrá, — da se boji in sovraži druge ljudi — kar ga dostikrat zapelje v velike hudobije, da postane ropar, morivec i. t. d.

c) Kje najde ubogi le tolažbo?

Naj boljša tolažba mu je sv. vera — sej so pred Bogom vsi ljudje enaki — lepa narava ga tako kot bogatina razveseljuje — in ako svojo grenko osodo vdan v božjo voljo prenaša, sme terdno upati, da bode enkrat v nebesih se bolj veselil. (Ubogi Lazar in bogatin i. t. d.)

IV.

Naučite se tudi te povesti na pamet!

Dalje prib.